

KANADYJSKI SYSTEM UBEZPIECZEŃ EMERYTALNYCH

Miesięcznik „Polityka Społeczna” 10/2005. Powielanie, przedrukowywanie oraz rozpowszechnianie bez wiedzy i zgody Redakcji PS zabronione.

Sylvia Pieńkowska

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

WPROWADZENIE

Kanada jest jednym z największych (drugim po Federacji Rosyjskiej) i najbogatszych krajów świata. Obejmuje obszar 9970610 km², na którym mieszka ponad 31 mln osób. Kanada podzielona jest na 10 prowincji i 3 terytoria, z których każde ma własną stolicę¹. Dochód na jednego mieszkańca od wielu lat kształtuje się w Kanadzie na wysokim poziomie. W 2003 r. wyniósł on 27436 dolarów amerykańskich, czyniąc z niej jedno z najzamożniejszych państw na świecie (Swiss Re 2004).

Również szeroko rozbudowany system ubezpieczenia społecznego powoduje, że Kanada postrzegana jest jako najlepsze miejsce do życia i zabezpieczenia okresu starości. Pierwsze uregulowania prawne dotyczące państwowych ubezpieczeń społecznych wprowadziła ustawa o emeryturach osób starszych z 1927 r. (*The Old Age Pensions*). Choć świadczenia oferowane przez ustawę były bardzo skromne i uzależnione od uzyskiwanych przez emeryta dochodów (*means-tested*), stały się jednak zaczątkiem rozwoju państwowego systemu emerytalnego.

Przełomowym aktem prawnym, poprawiającym i stabilizującym sytuację emerytów, była ustawa o zabezpieczeniu emerytalnym z 1951 r. (*Old Age Security Act*), której postanowienia weszły w życie z dniem

1 stycznia 1952 r. Ustawa eliminowała kwestię nabywania uprawnień do emerytury na podstawie osiągniętych dochodów, uzależniając ich otrzymanie od ukończenia określonego wieku (70 lat) i określonej liczby lat zamieszkania w Kanadzie (co najmniej 20 lat).

Niestety, niekorzystna sytuacja demograficzna związana ze starzeniem się społeczeństwa powodowała, że rosła liczba świadczeniobiorców, a kwota wypłacanych świadczeń była niewystarczająca, by utrzymać pożądany standard życia na emeryturze.

Pod wpływem zwiększających się niepokojów społecznych w 1966 r. ustanowiono drugi filar publicznego systemu zabezpieczenia emerytalnego, który przyjął nazwę Kanadyjskiego Planu Emerytalnego (*Canada Pension Plan – CPP*), a w prowincji Quebec – Planu Emerytalnego Quebec'u (QPP). Obok ubezpieczenia emerytalnego, państwo zagwarantowało również renty inwalidzkie, renty wdowie, zasiłki sieroce i pogrzebowe.

Obecna organizacja kanadyjskiego systemu zabezpieczenia emerytalnego opiera się na trzech filarach. Dwa pierwsze mają charakter publiczny i obowiązkowy, natomiast oszczędzanie w trzecim filarze ma charakter dobrowolny i prywatny (tab. 1).

W ramach publicznego systemu zabezpieczenia emerytalnego wyróżnia się element nieskładkowy (OAS) oraz składkowy (CPP/QPP). Warunki, wyso-

kość oraz rodzaj przyznawanych świadczeń są zróżnicowane i zależne od spełnienia ustanowionych przez prawo kryteriów. Niezależnie od systemu emerytur publicznych funkcjonuje filar o charakterze prywatnym, w ramach którego możliwe jest gromadzenie oszczędności emerytalnych w programach oferowanych przez pracodawców, jak i w formie indywidualnej.

Tabela 1. Konstrukcja kanadyjskiego systemu zabezpieczenia emerytalnego

System publiczny	Obligatoryjny	
	I filar	System nieskładkowy, zaopatrzeniowy (<i>Old Age Security</i>)
II filar	System składkowy, ubezpieczeniowy (<i>Canada/Quebec Pension Plan</i>)	
System prywatny	Dobrowolny	
	III filar	Zakładowe programy emerytalne (<i>Registered Pension Plan</i>) Indywidualne plany emerytalne (<i>Registered Retirement Pension Plan</i>)

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 2. Podstawowe dane na temat bazowego programu zabezpieczenia emerytalnego (OAS) w latach 2001–2003

Wyszczególnienie	Lata		
	2001	2002	2003
Maksymalna miesięczna kwota emerytury (w CAD)	442,7	449,3	461,5
Przeciętna emerytura (w CAD)	422,1	431,6	442,2
Maksymalna roczna kwota emerytury (w CAD)	5 232,3	5 335,9	5 497,6
Przeciętna miesięczna liczba świadczeniobiorców w tym:	3 851 658	3 922 813	3 998 709
– pobierających emeryturę pełną	3 634 029	3 683 737	3 739 410
– pobierających emeryturę częściową	217 629	239 076	259 299
Wartość wypłaconych emerytur (w tys. CAD)	19 508 464,6	20 317 998,3	21 216 634,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie (*The CPP&OAS... 2004*).

Oprócz emerytury bazowej, w ramach I filaru zabezpieczenia emerytalnego państwo oferuje również inne formy pomocy społecznej, tj. różnego rodzaju dodatki i zasiłki.

Gwarantowany dodatek do emerytury (*Guaranteed Income Supplement* – GIS) został wprowadzony w 1967 r. w celu podniesienia standardu życia osób na emeryturze. Przysługuje on osobom mieszkającym w Kanadzie od co najmniej 10 lat i pobierającym emeryturę z OAS (*Guaranteed Income... 2002*). Wysokość dodatkowego świadczenia emerytalnego zależy również od stanu cywilnego czy faktu pozostawania w tzw. wolnym związku, jak i pobieranego zasiłku (*Allowance*). Najwyższe dodatkowe świadczenia emerytalne otrzymują osoby samotne (osoby nie pozostające w żadnym związku, rozwiedzione, owdowiałe), jak również pary, w których tylko jeden z partnerów pobiera bazową emeryturę państwową. W ich przypadku maksymalna miesięczna kwota dodatku GIS w 2003 r. wynosiła 548,5 CAD, natomiast roczna – 6533,7 CAD.

Natomiast w przypadku związków, w których oboje partnerzy otrzymują emeryturę lub jeden z nich otrzymuje zasiłek *Allowance*, maksymalna wysokość dodatkowego świadczenia kształtuje się na znacznie niższym poziomie (357,3 CAD miesięcznie oraz 4255,8 CAD rocznie na osobę). Dodatek emerytalny jest przy tym gwarantowany jedynie tym świadcze-

PAŃSTWOWY SYSTEM EMERYTALNY

Program Zabezpieczenia Osób Starszych (OAS) stanowi bazowy element państwowego systemu emerytalnego Kanady. Świadczenia z I filaru finansowane są przez budżet federalny z podatków i przysługują każdemu, kto spełnia określone prawem warunki. Program obejmuje osoby, które mają ukończone 65 lat i które po ukończeniu 18. roku życia mieszkały w Kanadzie co najmniej 10 lat, a w przypadku osób, które chcą otrzymywać emeryturę poza Kanadą, okres ten wynosi co najmniej 20 lat (*Old Age... 2004*).

W ramach programu nieskładkowego wyróżnia się dwa rodzaje świadczeń. Prawo do emerytury pełnej przysługuje jedynie tym osobom, które po ukończeniu 18. roku życia mieszkały co najmniej 40 lat w Kanadzie. Emerytura częściowa przysługuje natomiast osobom, które ukończyły 65 lat, lecz nie mają wymaganego dla emerytury pełnej okresu zamieszkania na terytorium Kanady. W takim przypadku kwota emerytury częściowej będzie równa 1/40 kwoty emerytury maksymalnej za każdy rok pobytu w Kanadzie po osiągnięciu pełnoletności.

niobiorcom lub parom beneficjentów, których łączny dochód w danym roku nie przekroczył określonej kwoty (13176 CAD w 2003 r. w przypadku osób samotnie pobierających GIS oraz 31 920 CAD w przypadku pozostałych osób).

Odmienne niż w przypadku emerytury podstawowej (OAS), kwota przyznanego przez państwo gwarantowanego dodatku emerytalnego nie podlega opodatkowaniu podatkiem od osób fizycznych.

W 2003 r. publicznym programem zabezpieczenia emerytalnego (OAS) objętych było ponad 3,9 mln osób, z czego 36,3% pobierało dodatek emerytalny GIS, co świadczy o tym, że 1 450 447 osób otrzymywało dochód niewystarczający do zapewnienia sobie odpowiedniego poziomu utrzymania. Łączna kwota wypłaconych dodatków wyniosła 5 709 590,6 tys. CAD, natomiast przeciętne miesięczne świadczenie kształtowało się na poziomie 328 CAD.

Innym świadczeniem wchodzącym w skład bazowego filaru zabezpieczenia emerytalnego i podwyższającym standard życia rodzin najbardziej potrzebujących jest tzw. **zasiłek** (*Allowance*). Jest on gwarantowany i wypłacany przez państwo od 1975 r. Zasiłek przysługuje osobom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, które mają 60–64 lata i których małżonek (partner) jest emerytem pobierającym emeryturę z OAS, jak również jest uprawnionym lub pobiera gwarantowany dodatek emerytalny (tzw. **zasiłek re-**

gularny). Zasiłek przysługuje również osobie w wieku 60–64 lata, której małżonek lub partner zmarł (tzw. **wdowi zasiłek**). Niezbędnym wymogiem jest również

konieczność zamieszkania w Kanadzie przez co najmniej 10 lat po ukończeniu 18. roku życia. Liczbę i kwotę wypłaconych zasiłków przedstawia tabela 3.

Tabela 3. Wysokość zasiłku i liczba świadczeniobiorców w latach 2001–2003

Wyszczególnienie	Zasiłek regularny			Wdowi zasiłek		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
Liczba świadczeniobiorców	61 731	61 306	61 880	31 121	30 443	29 960
Maksymalna miesięczna kwota zasiłku (w CAD)	785,33	797,14	818,85	867,02	880,06	904,03
Maksymalna roczna kwota zasiłku (w CAD)	9 282,63	9 466,47	9 753,45	10 248,18	10 451,16	10 768,05
Kwota rocznego dochodu ograniczająca prawo do zasiłku (w CAD)	23 568	23 904	24 576	17 304	17 544	18 024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie (*The CPP&OAS... 2004*).

W 2003 r. zasiłek pobierało 91 840 osób, z czego 67,4% stanowili świadczeniobiorcy zasiłku regularnego. Łączna kwota wypłaconych zasiłków w 2003 r. wyniosła 410 807,8 tys. CAD i wzrosła o 3,5% w stosunku do 2002 r.

Oprócz bazowego programu zabezpieczenia na starość (OAS), charakter publiczny i obowiązkowy ma również drugi filar systemu emerytalnego. W jego skład wchodzi dwa typy planów emerytalnych. Pierwszy z nich zwany jest Kanadyjskim Planem Emerytalnym (CPP) i obowiązuje niemal w całej Kanadzie. Jedynie w prowincji Quebec funkcjonuje system zwany Planem Emerytalnym Quebec'u (QPP)². Są to programy administrowane i nadzorowane wspólnie przez rząd federalny oraz władze poszczególnych prowincji. Mają one charakter ubezpieczeniowy, co oznacza, iż wypłacane emerytury i inne świadczenia finansowane są ze składek płaconych przez pracowników i pracodawców.

Do odprowadzania składek na Kanadyjski Plan Emerytalny zobowiązani są wszyscy pracujący, którzy ukończyli 18 lat i których dochód w danym roku przekroczył określony próg, zwany minimalną podstawą wymiaru składki YBE (*Year's Basic Exemption*). Od 1996 r. wynosi ona 3500 CAD. Składka na CPP od 2003 r. wynosi 9,9% dochodu pracownika i płacona jest po połowie przez pracownika i pracodawcę, czyli po 4,95%.

Osoby prowadzące własną działalność gospodarczą odprowadzają składkę w pełnej wysokości, tj. 9,9%. Składki na ubezpieczenie społeczne opłacane są przy tym jedynie do momentu, gdy roczny dochód ubezpieczonego nie przekroczy określonej kwoty, zwanej maksymalną podstawą wymiaru składki YMPE (*Year's Maximum Pensionable Earnings*). W 2003 r. została ona ustalona na poziomie 39 900 CAD (41 000 CAD w 2005 r.), co oznacza,

że powyżej dochodu przekraczającego tę wartość nie odprowadza się składek do programu CPP (*Canada Pension... 2002*).

Świadczenia z II filaru przysługują po ukończeniu 65 lat. Możliwe jest jednak rozpoczęcie pobierania emerytury w wieku 60 lat, jednak nie później, niż po ukończeniu 70 lat. Warunkiem otrzymania emerytury wcześniejszej z Kanadyjskiego Planu Emerytalnego jest albo zaprzestanie wykonywania pracy, albo kontynuowanie zarobkowania, z tym że miesięczne wynagrodzenie nie może przekroczyć kwoty stanowiącej wysokość maksymalnej emerytury z CPP (814,2 CAD w 2004 r.).

W przypadku emerytury wcześniejszej generalną regułą jest, iż jej wysokość będzie niższa o 0,5% za każdy miesiąc poprzedzający ten, w którym beneficjent ukończy 65 lat. W przypadku emerytury późniejszej wysokość świadczenia będzie wyższa o 0,5% za każdy miesiąc przewyższający 65. rok życia emeryta. W związku z tym osoba rozpoczynająca pobieranie emerytury pięć lat wcześniej, będzie otrzymywać emeryturę zredukowaną o 30%, natomiast świadczenie będzie zwiększone o 30%, jeśli emeryt rozpocznie pobieranie świadczenia z CPP w wieku 70 lat.

Cechą specyficzną II filaru emerytalnego Kanady jest fakt, iż z jednej składki finansowanych jest kilka świadczeń. Oprócz emerytur, wypłacane są również świadczenia z tytułu śmierci ubezpieczonego, które obejmują zasiłek pogrzebowy, rentę wdowią oraz rentę wypłacaną dzieciom z tytułu śmierci ubezpieczonego rodzica.

Z programu CPP finansowane są ponadto renty z tytułu poważnej i trwałej niezdolności do pracy ubezpieczonego, jak również zasiłek pogrzebowy. Wysokość poszczególnych świadczeń z Kanadyjskiego Planu Emerytalnego jest zróżnicowana, różna jest również liczba ich świadczeniobiorców (tab. 4).

Tabela 4. Podstawowe informacje na temat Kanadyjskiego Planu Emerytalnego w latach 2001–2003

Wyszczególnienie	Maksymalne miesięczne świadczenie (w CAD)			Przeciętne świadczenie (w CAD)			Przeciętna miesięczna liczba wypłaconych świadczeń		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003	2001	2002	2003
Emerytura	775,0	788,7	801,2	425,6	436,8	443,8	2 755 513	2 837 379	2 928 593
Renta z tytułu niezdolności do pracy	935,1	956,0	971,3	765,8	799,7	812,4	279 352	281 263	286 717
Renta wdowia	469,2	478,9	480,8	270,5	280,4	283,7	885 696	904 780	922 903
Renta dla dziecka po zmarłym ubezpieczonym	178,4	183,8	186,7	197,9	192,8	203,8	87 097	86 493	85 916
Zasiłek dla dziecka rencisty	178,4	183,87	186,7	216,9	223,0	230,2	91 038	90 005	90 428
Zasiłek pogrzebowy	2 500,0	2 500,0	2 500,0	1 845,3	2 052,6	1 959,8	105 733	105 800	114 360

Źródło: Opracowanie własne na podstawie (*The CPP&OAS... 2004*).

W 2002 r. składki na CPP odprowadzało 11 308,2 tys. osób, co stanowi ponad 81% wszystkich zatrudnionych w Kanadzie. Łączna kwota odprowadzonych do programu składek wyniosła 25 324,6 mln CAD, z czego 58,7% stanowiły składki płacone przez mężczyzn (14 870,7 mln CAD). Średnia roczna składka wyniosła 2454,8 CAD dla mężczyzn i 1991 CAD dla kobiet (mężczyźni osiągają znacznie wyższe dochody). W 2002 r. ich przeciętne roczne zarobki kształtowały się na poziomie 40 558 CAD, natomiast wśród kobiet były one o 39,8% niższe (29 003 CAD).

W ramach Kanadyjskiego Planu Emerytalnego możliwe jest również otrzymywanie świadczeń łączonych (*combined benefits*). Świadczeniobiorcy rent wdowich, którzy odprowadzają składki na CPP, mogą być upoważnieni do pobierania emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy. W 2003 r. takie świadczenia pobierało ponad 542 tys. osób.

INDYWIDUALNE I GRUPOWE UBEZPIECZENIA PRYWATNE

Emerytura pochodząca z dwóch pierwszych filarów publicznego systemu emerytalnego może okazać się niewystarczająca, by zaspokoić wszystkie niezbędne potrzeby w okresie starości. Zatem niezwykle ważną sprawą jest zbudowanie własnego, prywatnego planu emerytalnego.

III filar kanadyjskiego systemu emerytalnego stwarza w tym zakresie szereg ulg podatkowych i in-

nych zachęt, skłaniających do odkładania oszczędności na przyszłą emeryturę. Najistotniejszą sprawą dla podatnika jest fakt, iż wpłacane składki można odliczyć od podatku, zmniejszając tym samym dochód do opodatkowania. Opodatkowaniu nie podlegają zyski z inwestycji, podatek jest natomiast płacony dopiero wówczas, kiedy następuje wypłata zgromadzonych środków w postaci emerytury, lub wcześniejsze wybranie oszczędności z planu.

Oszczędzanie w III filarze kanadyjskiego systemu emerytalnego może przyjąć formę indywidualnego planu zabezpieczenia na starość bądź postaci pracowniczych programów emerytalnych.

Oferowane na szeroką skalę tzw. **Zarejestrowane Plany Emerytalne** (*Registered Pension Plan* – RPP) są programami emerytalnymi tworzonymi przez pracodawcę lub związki pracodawców dla swoich pracowników. Mogą być finansowane wyłącznie przez pracodawcę (*non-contributory*) lub wspólnie przez pracodawcę i pracownika (*contributory*). Możliwość przynależenia do planu zależy od liczby przepracowanych lat w danym zakładzie pracy. Najczęściej wystarczają 2 lata zatrudnienia, by móc stać się jego uczestnikiem (Stubbs 1999).

W 2002 r. funkcjonowało w Kanadzie 14 376 zakładowych planów emerytalnych, do których należało ponad 5,5 mln pracowników (tab. 5).

Tabela 5. Uczestnicy pracowniczych planów emerytalnych (RPP) w latach 1994–2002

Wyszczególnienie	Ogółem			Kobiety			Mężczyźni		
	1994	1998	2002	1994	1998	2002	1994	1998	2002
Liczba członków RPP (w tys.)	5169,6	5091,4	5527,6	2239,7	2272,1	2565,2	2929,0	2819,3	2962,4
Udział liczby członków RPP w zasobach siły roboczej* (w %)	34,7	32,9	33	33,6	32,3	33,3	35,6	33,4	32,8
Udział liczby członków RPP w ogólnej liczbie zatrudnionych (w %)	43,4	40,6	39,6	41,1	39,1	39,2	45,3	41,9	39,9

* Zasób siły roboczej tworzą osoby w wieku 15–64 lata.

Źródło: *Statistics Canada*, www.statcan.ca/english/Pgdb/labor26b.htm.

W 2002 r. kwota składek odprowadzonych do RPP wyniosła 23,5 mld CAD i wzrosła o 14% w stosunku do 2001 r. Wzrosła również liczba uczestników pracowniczych programów emerytalnych o 8,56% w stosunku do 1998 r., przede wszystkim wśród kobiet (o 12,9%). Obecnie około 82% członków zakładowych programów emerytalnych przynależy do planów o zdefiniowanym świadczeniu. Są to przede wszystkim osoby zatrudnione w administracji publicznej i szkolnictwie, jak również w finansach, ubezpieczeniach, nieruchomościach czy handlu (Cohen i in. 2001).

Od 1957 r. możliwy jest również inny sposób oszczędzania w trzecim filarze kanadyjskiego systemu emerytalnego. Tak zwane **Zarejestrowane Oszczędnościowe Plany Emerytalne** (*Registered Retirement Savings Plans* – RRSP) są popularną formą indywidualnego gromadzenia środków na okres starości, zwłaszcza wśród tych osób, które nie uczestniczą w zakładowych planach emerytalnych. W 2003 r. ponad 5 948,3 tys. osób opłacało składki na RRSP, tj. o ponad 25% więcej w stosunku do 1993 r. Ich wartość wyniosła 27 561,3 mln CAD, z czego 38% (10 473,3 mln CAD) stanowiły składki odprowadzone do programu przez kobiety. Łączna kwota wpłacanych składek wzrosła przy tym o 1,8% w stosunku do 2002 r. i o 4% w stosunku do 2000 r. (*Registered...* 2004).

Uczestnictwo w RRSP obwarowane jest szeregiem przepisów administracyjno-podatkowych. W ciągu roku do prywatnego planu emerytalnego można odprowadzić nie więcej niż 18% dochodu osiągniętego w poprzednim roku (maksymalnie 14 500 CAD w 2003 r.), a maksymalną kwotę wpłaty można przekroczyć co najwyżej o 2 000 CAD. Składek przekraczających ten limit nie można odliczyć od podatku.

Co więcej, naruszenie go powoduje opłatę karną w wysokości 1% nadpłaconej kwoty za każdy miesiąc, w którym nadwyżka pozostaje na koncie (Stubbs 1999). Natomiast niewykorzystany limit (*contribution room*) można uzupełnić w następnych latach³.

Zachętą do odkładania składek na RRSP jest możliwość wybrania w każdym czasie bez ponoszenia jakichkolwiek konsekwencji finansowych środków zgromadzonych na indywidualnym koncie emerytalnym⁴. Istnieje także możliwość pożyczania ich na pewien czas. Operacja ta jest oprocentowana, za wyjątkiem wypłat dokonywanych w celu sfinansowania zakupu domu mieszkalnego (*Homebuyers Plan*) lub sfinansowania potrzeb edukacyjnych uczestnika programu lub jego współmałżonka (*Lifelong Learning Plan*).

W indywidualnym programie emerytalnym możliwe jest również odkładanie środków na przyszłą

emeryturę małżonka (*A Guide to Statistics...* 2003). Limit wpłat na konto współmałżonka pozostaje taki sam, jak w przypadku odprowadzania składek na własny rachunek emerytalny. Można je również na takich samych zasadach odliczyć od podatku, z tym że warunkiem swobodnego dysponowania środkami przez osobę, na rzecz której dokonywano wpłat, jest odprowadzanie do planu składek przez co najmniej 3 lata.

Odkładanie pieniędzy na własne lub współmałżonka konto RRSP możliwe jest do ukończenia przez przyszłego świadczeniobiorcę 69 lat. Wówczas musi on albo rozpocząć pobieranie wpłaconych wcześniej środków w postaci emerytury lub jednorazowej sumy pieniędzy, albo może on przetransferować zgromadzone środki na tzw. **Zarejestrowany Fundusz Dochodów Emerytalnych** (*Registered Retirement Income Fund – RRIF*).

Specyfiką działania RRIF jest to, iż każdego roku należy wybrać z niego emeryturę minimalną, natomiast pozostałe środki są indeksowane, aż do ukończenia przez emeryta 90. roku życia, powiększając tym samym zgromadzony na koncie emerytalnym kapitał. W przypadku śmierci uczestnika programu wszystkie zgromadzone na jego koncie składki otrzymują w postaci jednorazowej sumy pieniędzy wskazani przez niego spadkobiercy (Zalewa 2002).

ZAKOŃCZENIE

Obecny kształt kanadyjskiego systemu ubezpieczenia społecznego ukształtował się w okresie minionych pięćdziesięciu lat. Szczególnym obszarem regulacji prawnych okazał się system zabezpieczenia emerytalnego, na co wpływ wywarły zmiany w strukturze demograficznej społeczeństwa Kanady. Uwzględniając prognozy demograficzne, należy zwrócić uwagę na to, iż do 2030 r. ludność Kanady powinna wzrosnąć do około 35 mln osób, tj. o 17,3% w stosunku do 2000 r., zwłaszcza liczba emerytów w ogólnej liczbie ludności Kanady z 12,3% do 23,1% (Leibfritz i in. 1995). W związku z tym zwiększyć powinny się również obciążenia fiskalne związane z finansowaniem świadczeń emerytalnych. Przewiduje się, iż wydatki na emerytury publiczne wzrosną z 5,1% PKB w 2000 r. do 8,4% w 2050 r.

Problem zapewnienia bezpieczeństwa socjalnego ludziom starszym wygląda w Kanadzie jednak bardziej optymistycznie niż w innych krajach. Prognozy makroekonomiczne Banku Światowego wskazują, że udział publicznych wydatków na emerytury w PKB w 2050 r. może się kształtować na poziomie 20,6% w Grecji, 16,2% – w Hiszpanii, 14,4% – we Włoszech, czy też 12,9% – w Norwegii (Holzman 2004).

Kanada wydaje się być zatem lepiej przygotowana na starzenie się społeczeństwa niż wiele innych krajów Europy i świata. Wieloletnie zmiany i modyfikacje w zakresie podmiotowym i przedmiotowym ubezpieczenia społecznego spowodowały bowiem, że Kanada wypracowała jeden z najlepszych publicznych systemów zabezpieczenia emerytalnego na świecie (*Canada's Retirement...* 2001).

Przeciętna miesięczna emerytura z I filaru, finansowana przez państwo z podatków, wyniosła w 2003 r. 442,2 CAD i była wielokrotnie uzupełniana oferowanymi przez państwo dodatkami emerytalnymi

i zasiłkami, które pobierało łącznie 38,6% emerytów. Na wzrost emerytury ze źródeł zaopatrzeniowych wpływa zarobkowanie i obligatoryjne odprowadzanie składek do II filaru, co czyniło 81% wszystkich zatrudnionych w Kanadzie. Całkowicie dobrowolne jest natomiast odkładanie oszczędności emerytalnych na III filar, który w 2003 r. cieszył się popularnością zarówno w formie indywidualnej (5,9 mln uczestników), jak i grupowej (5,5 mln pracowników).

Spółeczeństwo Kanady ma zatem wiele możliwości odkładania środków na zapewnienie godziwego życia w okresie starości, któremu sprzyja szereg stworzonych przez państwo rozwiązań administracyjno-podatkowych.

¹ Kanada podzielona jest na następujące prowincje: Alberta, Kolumbia Brytyjska, Wyspa Księcia Edwarda, Manitoba, Nowy Brunswik, Nowa Szkocja, Ontario, Quebec, Saskatchewan, Nowa Fundlandia. Wyróżnia się również następujące terytoria: Terytoria Północno-Zachodnie, Terytorium Yukon, Terytorium Nunavut.

² O przynależności do CPP lub QPP decyduje miejsce wykonywanej pracy, a nie miejsce zamieszkania. Osoby zatrudnione w prowincji Quebec odprowadzają składki do Planu Emerytalnego Quebec'u. W pozostałych prowincjach obowiązkowa jest przynależność do CPP. Założenia Planu Emerytalnego Quebec'u zbliżone są do CPP, stąd w dalszej części artykułu pominięto szczegółowe rozwiązania dotyczące QPP.

³ W Stanach Zjednoczonych limit można uzupełnić wyłącznie w kolejnych 5 latach. Zob. (Milligan 2002).

⁴ W Stanach Zjednoczonych wycofanie środków z Indywidualnego Konta Emerytalnego (IRA) przed ukończeniem 59,5 lat wiąże się z opłatą karną w wysokości równej 10% wartości zgromadzonego na koncie kapitału.

LITERATURA

- A Guide to Statistics Canada Pension and Wealth Survey* (2003), Statistics Canada.
- Canada Pension Plan, Contributors Report 2002* (2002), Social Development Canada.
- Canada's Retirement Income System* (2001), Human Resources Development Canada.
- Cohen M., Frenken H., Maser K. (2001), *Survey of financial security methodology for estimating the value of employer pension plan benefits*, Statistics Canada.
- Guaranteed Income Supplement* (2002), Human Resources Development Canada.
- Holzman R. (2004), *Toward a Reformed and Coordinated Pension System in Europe: Rationale and Potential Structure*, The World Bank.
- Leibfritz W., Roseveare D., Fore D., Wurzel E. (1995), *Ageing populations, pension systems and government budgets: how do they affect savings?* OECD, Working Paper No. 156.
- Milligan K. (2002), *Tax-Preferred Savings Accounts and Marginal Tax Rates: Evidence on RRSP participation*, SEDAP, Research Paper No. 52.
- Old Age Security Program* (2004), Social Development Canada.
- Registered retirement savings plan contributions* (2004), The Daily Statistics Canada, 2 November.
- Stubbs L. (1999), *Canadian Retirement Plans*, www.geocities.com/larrystubbs/retirement.htm.
- Swiss Re (2004), *World insurance in 2003: insurance industry on the road to recovery*, Sigma no. 3.
- The CPP&OAS Stats Book* (2004), Social Development Canada.
- Zalewa P. (2002), *Kanadyjski system emerytalny*, Oeconomia, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, Vol. XXXVI.